

POLITIK OCH FÖRVALTNING

SVENSK statsförvaltning har under århundraden haft sitt särskilda skaplygne, vilket främst tagit sig uttryck i förvaltningsmyndigheternas självständighet gentemot regeringsmakten. Knapast något annat europeiskt land har så konsekvent hävdad denna princip och dess korollarier, statstjänstemännens oavsättlighet och tjänstetillsättning efter sakliga meriter. Som en allmän regel har dessutom gällt, att förvaltningsmyndigheternas utlåtanden skola ligga till grund för Kungl. Maj:ts beslut och att endast för särskilda ändamål extra ordinarie utredningar skola företagas. Alltsedan stadfästandet av 1634 års regeringsform och till dags datum ha förvaltningsmyndigheterna intagit en oberoende ställning och verkat i kraft av den ansvarskänsla, som fritt tänkande, allvarligt tjänstenit och sakliga skäl skapat. Detta system måste på ett aldeles särskilt sätt hava sprungit fram ur svenskt kynne och harmonierat med vårt väsen. Och man har ej försummat att kraftigt reagera, när förvaltningssystemets bärande idé förfuskades eller hotade att undermineras. Dylika avsteg ha förekommit även i vårt land, och det är betecknande, att just under dessa perioder statsförvaltningens prestationer sjunkit i effektivitet. Viktiga lärdomar stå i detta fall till buds.

Det mest flagranta exemplet på förvaltningsprincipernas upplösning erbjuder frihetstidens senare skede. Med partistridernas intensifiering följde, att ämbetsverken indrogos i spelet om makten. Partierna gjorde starka ansträngningar att förskaffa sig inflytande i dessa institutioner, vilka likväl trots det ökade politiska virrvarret länge representerade den fasta punkten i statslivet under växlande riksdagsmajoriteter. Ju jämnare kampen mellan partierna blev, desto angelägnare visade sig partierna bli att behärska förvaltningsmyndigheterna genom att på de högre posterna insätta sina män, och ständernas ofta godtyckliga ändringar i gjorda utnämningar bestämdes främst av partihänsyn. Detta inverkade åter på ämbetsmännens ställningstagande till dagens frågor, och mången föredrog att ändra sina åsikter för

att därmed öka sina utsikter. Det lugna livet i ämbetsverken förbyttes under de långa riksdagarna i en nervös oro, varunder ett osakligt och skadligt intrigväsen uppammades. De politiserade ämbetsverken kunde ej betraktas som oväldiga och kunde följaktligen icke kräva respekt för sina yttranden, vilka ej sällan betraktades som ett uttryck mindre för fri och saklig prövning än för en speciell partipolitik. Nästa steg i utvecklingen var, att principen om ämbetsmännens oavsättlighet utan laga dom och rannsakan ställdes under debatt och att röster höjdes för att ur ämbetsverken utrensa alla för den sittande regeringen misshagliga element. Själva grundvalen för statsförvaltningen rubbades; ytterst gällde problemet, om ämbetsverken skulle bibehålla sin självständighet eller förvandlas till viljelösa regerings- eller kanske rättare ständerorgan. Tillvaron var för ämbetsverken så mycket osäkrare, som ständerna i allt större utsträckning började taga hand om utredningarna och det rikt florerande utskottsväsendet överhuvud delvis tog loven av ämbetsverken; icke utan fog sades det, att ämbetsverken kunnat upphöra med sin verksamhet, därest ständerna skulle ha sammanträtt årligen.

Tvivlet på ständernas förmåga att lösa landets viktigaste frågor spred sig emellertid i allt vidare kretsar, särskilt bland ämbetsmännen. Även om dessas ståndpunktstagande ej saknade egoistiska motiv, voro de dock av ålder vana att sakligt pröva ärendena och insågo åtminstone i princip nödvändigheten av att låta statens intressen gå före enskildas. Hur partitrogna de än voro, kunde de ej undgå att finna vissa orimligheter i det rådande systemet. Den fria författningen innebar frihet att handla endast för dem, som sutto vid makten, d. v. s. partioligarkien; den banade vägen för element, vilka brusto i samhällelig ansvarskänsla och otillbörligt tillskansade sig personliga fördelar. Inom olika delar av samhället yppade sig samhällsupplösande företeelser; korruptionen verkade demoraliserande på de dåligt avlönade tjänstemännen, och i hägn härav frodades slentrian och godtycklighet inom förvaltningen. Reaktionen hos ämbetsmännen själva mot missförhållandena återgav också under frihetstidens sista år ämbetsverken något av deras forna självständighet och underlättade 1772 års statsvälvning.

På liknande sätt visade ämbetsmännen tendenser att reagera, när det gustavianska enväldet sökte skapa förvaltningsorgan, som skulle effektuera den kungliga viljan under mindre omständliga

och hämmande former än dem, som ämbetsverken erbjödo. Ämbetsmannaooppositionen fruktade, att de påtänkta inrättningarna såsom ministeriella organ skulle förvandlas till kungamaktens servila verktyg. Deras kritik skärptes i samma mån som regeringsuppdragen föllo i händerna på gunstlingar och personer, vilka icke voro kapabla att lösa de maktpåliggande statsuppgifterna.

Diskussionen om förvaltningsmyndigheternas ställning till regeringsmakten fortsatte under 1800-talet och sammankopplades med frågan om departementalsystemet. Åtskilliga ville slopa systemet med självständiga kollegier eller ämbetsverk och förordade införandet av ministerstyrelse. Andra åter fruktade, att ämbetsmännen i fall av ministerstyrelse skulle bli beroende av de politiska skiftningarna och utlämnas åt departementschefernas godtycke, något som måste leda till en betänklig politisering av ämbetsmannakåren. Vikten av en självständig ämbetsmannaklass inskräpades av August von Hartmansdorff år 1823 i hans uppmärksammade arbete om den svenska statsförvaltningen med följande träffande ord: »De oberoende kollegieledamöterna hos oss, eller ämbetsmännens medelklass, äro närmast förbundna med medelklassen av medborgare i allmänhet och stå likt dessa både genom blodsband och andra förbindelser i beröring såväl med den fattigare och ringare som med den rikare och högt uppsatte. Utan att föranledas till nödens misströstan eller till överflödets sorglöshet, utan att förvillas av överdriven klagan eller att själva frukta förtryck, om de vägra utöva det mot andra, stå de i medelpunkten av medborgare, kunna inhämta, urskilja och avväga allas stridiga intressen. Denna ställning är sålunda fullkomligt avpassad efter kollegiernas egenskap att vara mellanlänken i förvaltningskedjan och efter landets behov av oväldiga styrelseformer och oberoende ämbetsmän... Funnes inga kollegier, så saknade konungen en offentlig och därför i möjligaste måtto tillförlitlig kontroll på föredraganden (i statsrådet). De utgöra speglar, vari konungen kan se målen oväldigt bedömda, ifall föredraganden ensidigt framställde dem, och varuti konungen kan skönja sakernas skuggsida, om endast den ljusa vändes åt honom, eller tvärtom i motsatt händelse.» Den kritik mot ämbetsmännens alltför stora självständighet, vilken just i regeringskretsarna kunde förmärkas, riktade sig ej heller mot de centrala verken, utan huvudsakligen mot kansliets tjänstemän, vilkas oavsättlighet ansågs hämma regeringens arbete. En annan sak var att själva organisa-

tionen av statsförvaltningen syntes mången föga tillfredsställelse.

Även av andra uttalanden framgår, att man allmänt betraktade de självständiga förvaltningsmyndigheterna som ett värn för folkfriheten och därigenom som den styrelseform, vilken bäst passade för de svenska förhållandena. Vid 1844 års riksdag erinrade prosten Stenhammar om att icke allenast enväldiga konungar kunde begå maktmissbruk utan att även ministrar och folkrepresentationer av »maktbegärets retelse» kunde göra sig skyldiga därtill. Tider kunde komma, framhöll han, då regeringen, jagad av »en alltför nitisk representations reformbegär» skulle vara tacksam för att i dämpande syfte kunna stödja på de sakkunniga, självständiga ämbetsverken. Tanken om ämbetsverkens inflyttande i departementen har därför ständigt mött oöverkomligt motstånd, senast då 1912 års betänkande om modifierad ministerstyrelse framlades. Inom alla samhällsklasser har en överväldigande majoritet hyst uppfattningen, att förvaltningens oavhängighet representerade värden, som ej finge prisges.

Vilken styrka denna tradition har och hur djupt rotad uppfattningen om t. ex. statstjänstemännens oavsättlighet är, framgår bl. a. av det faktum, att t. o. m. politiska befattningar såsom statssekreterarbestedningarna i vissa fall övergått till att vara vanliga tjänster, vilkas innehavare kvarstanna även när regeringen skiftar färg. Betecknande är också, att många endast på förordnande tillsatta chefsposter i realiteten hänföras till kategorien av oavsättliga ämbeten. Någon motsvarighet till det amerikanska »spoils-systemet» finnes ej i Sverige.

* * *

Otvivelaktigt genomgår vår statsförvaltning för närvarande en brytningsperiod. Många aktuella yttringar och företeelser äro gengångare från de tider, vilkas strömningar här ovan i grova drag tecknats. Partiväsendets intensifiering är återigen den främsta drivfjädern. Men även tidens mångomtalade dynamik och statens vidgade maktsfär ha påverkat utvecklingen. Tendenserna äro sinsemellan icke fullständigt likartade men ändock ganska tydliga, och de stämma till eftertanke.

Ett av de mest betecknande dragen är instoppandet i statsförvaltningen av mångahanda nya verkformer vid de fasta verkens

sida. Nya »verk» av halvstatlig karaktär ha avsiktligt givits en friare, affärsmässigare ställning; i främsta rummet gäller detta monopolföretagen, men delvis liknande signatur bära de stora kredit- eller hypotekskassorna liksom en del pensionskassor. Pregnantare framträda de nya formerna uti sådana välbekanta institutioner såsom arbetslöshetskommissionen, arbetsrådet och de statliga jordbruksnämnderna (jordbruks-, socker- och potatismjöl-nämnderna), vilka samtliga till åliggande ha rena förvaltningsuppgifter. De äga åtskilliga släktingar i den statliga förvaltningen: efter statskalendern kan man uppräknat och utskilja interneringsnämnden, fastighetsregisterkommissionen, riksvärderingsnämnden, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap, fartygsregistreringskommissionen, försvarsväsendets centrala civilanställningsbyrå, besvärnämnden för reservarbetslöner, Djurgårdskommissionen, statens bostadsnämnd, centralnämnden för ackords- och stödlåneväsendet, statens jordnämnd samt de olika lönenämnderna.

Det kan här icke diskuteras, i vad mån dessa nya extra institutioner varit nödvändiga. Obestriddigt är, att riksdagen många gånger fruktat de äldre ämbetsverkens påstådda tungroddhet och i synnerhet för att lösa krisernas problem velat finna smidigare former. Sålunda har lantbruksstyrelsen uppenbarligen icke åtnjutit ett sådant förtroende i riksdagskretsar, att den ansetts skickad att »förvalta» jordbrukshjälpen. Många gånger har den statsfinansiella rädslan för att skapa en alltför stor byråkrati av oavsättliga ämbetsmän dikterat besluten. Andra gånger har man önskat representanter för olika grupper, t. ex. i de paritetiska kommissionerna, och därvid improviserat en från det gamla verket fristående nämnd. Ofta har provisoriets natur kännetecknat de nya inrättningarna, vilket icke hindrar, att dessa med tiden fast inkomponeras i förvaltningen. Med en något överdriven generalisering skulle kunna sägas, att de nya kommissionstyperna nyttjats för det dynamiska i tiden, medan de gamla verken främst företrätt det statiska momentet.

Även om man praktiskt kan förstå alla dessa arrangemang och behjartat utvecklingens krav, får man ej bortse från faran för den omvandling, som vårt förvaltningsliv därmed undergår. Den gamla oavsättlighetsprincipen rubbas därigenom att ledamöterna av dessa kommissioner tillsätts blott på förordnande; de många kriserna i arbetslöshetskommissionens historia visa, att det till-

fälliga i anställningsformen givit bråda personskiten eller fullständiga vaktombyten till resultat. De ofta starkt politiserade ämbetsuppgifterna i dessa kommissioner öka en regerings frestelser att däri insätta ur partisynpunkt pålitliga män. När riksdagsmän i stor utsträckning utsetts till ledamöter, riskeras därmed att riksdagen flyttar in i förvaltningen eller förvaltningen in i riksdagen. Samtidigt har regeringen fått en allt större rätt att bestämma i rena tillämpningsfrågor, ej blott besvärsvägen utan även och främst genom anvisningar; regeringen har härvid haft att — som det heter — följa »riksdagens direktiv» och därigenom starkt ökat sin maktställning. Gentemot regeringen intar flertalet av dessa kommissioner en ställning, som ej kan jämföras med de gamla verkens oavhängighet. I realiteten har på dessa områden insmugit sig en ej obetydlig grad av ministerstyrelse, alltså just den förvaltningsform, som riksdagen tidigare med hänsyn till förvaltningens integritet och medborgarnas rättssäkerhet ej velat veta av.

En gammal och seglivad företeelse är kommittéväsendet. Den konservative Geijer yttrade 1828 i prästeståndet: »I varje vrå av styrelseverket sitter ju en kommitté, med betänkliga miner stirrande på den stackars rikskroppen. Ej under om patienten själv skulle börja finna tillståndet ganska betänkligt. Männe ej någon lisa kunde vinnas, om inga kommittéer på en rund tid ytterligare finge tillsättas, och de sedan tillsatta ej ytterligare finge rådplåga vid straff tillgörandes.» Trots sin tillspetsning är uttalandet för att komma från en sådan man av intresse som det enklaste receptet. Kommittéväsendets outrotlighet är dock det bästa beviset för att det fyller ett legitimt behov.

Att praktiska män inkopplas redan på ett tidigt stadium av en frågas beredning kan vara önskvärt ej blott för att få ett ärende belyst från av expertis »oförvillade» synpunkter utan även för att vinna den önskade parlamentariska återförsäkringen. Ibland kunna kommittétillsättningar motiveras av önskvärdheten att icke överlasta ett redan arbetstyngt ämbetsverk eller att anlita annan verklig sakkunskap än den, som vederbörande verk disponerar. Men ibland kreeras kommittéer utan sådant nödvång och med förbigående av vederbörande verk, trots att detta mycket väl bort kunna prestera den eftersträfvade utredningen. Just nu liknar kommittéväsendet en springflod — precis som för något mer än ett decennium sedan, då F. W. Thorsson såg sig

nödsakad att låta Geddesyxan gå —, och tendensen är ögonskenlig: att i möjligaste mån ge utredningen en inriktning, som icke sätter dess objektivitet eller förutsättningslöshet som främsta mål. I all synnerhet gäller detta den utredningsform, som går under namnet av »sakkunnige inom departementet» och som strängt taget är ett steg på väg mot ministerstyrelse.

En regering är vid utredandet av frågor icke bunden av författningsstadganden utan kan förfara efter gottfinnande. En stark och målmedveten ministär — framförallt ifall den tror sig om att länge få sitta i orubbat bo och således säkrare kan planlägga ett reformarbete — kan med fog kräva en viss frihet vid beredandet av sina programmatiska mål. Därom behöva meningarna icke skifta. Men lika oomtvistlig är oppositionens rätt att påvisa, i vad mån utredningsväsendet brister i ändamålsenlighet och objektivitet eller drager orimliga kostnader. Framför allt kan det kravet aldrig uppges, att regeringen lojalt skall respektera regeringsformen § 10 och dess föreskrift om ämbetsverkens hörande. I detta hänseende har de senaste årens och enkanerligen den Hanssonska regeringens trafik utsatts för en lika befogad som kännbar kritik. Ämbetsverken bli omkring jul och de första riksdagsmånaderna fullkomligt översköjda med utredningar och förslag, över vilka de inom en ofta mycket snävt utmätt respittid skola yttra sig. Både ärendenas mångfald och tidsfristens korthet göra det ofta omöjligt för verken att med grundlighet företaga de undersökningar och leverera den kritik, som pliktmässigt åligga dem. Endast verkens lojalitet kan förklara, att remissystemet under så vidriga förhållanden icke helt brustit. Därtill kan läggas, att ämbetsverkens yttranden i allmänhet blott avse det första utkastet, alltså icke det kanhända helt nya förslag, som regeringen sedan alla yttranden inkommit kan vara sinnad att lägga fram som riksdagsproposition; härutinnan skiljer sig praxis från lagrådets yttrande, som avges över förslaget i dess sista version. Häremot har riksdagen ibland reagerat: nya yttranden ha någon gång infordrats från verken, och i våras avvisades regeringens skattereformer uttryckligen med hänvisning till de icke nöjaktiga yttrandena. Även om en riksdagsmajoritet ej kan påtvingas någon plikt att behörigen beakta ett verks materiella kritik, kan regeringen utan att begå brott mot ett kategoriskt grundlagsbud icke nonchalera ämbetsverken, dessas yttranderätt eller tilläventyrs ovälkomna yttranden.

Den tredje metoden att politisera förvaltningen — den kanske allra aktuellaste, sedan institutionen med fullmäktige i verken efter d:r Ivar Andersons rensningskampanj förlorat sin bouquet — är att besätta chefsposter med politiker av allroundutbildning. Ämnet är otvivelaktigt mycket delikat. Partibelöningar ha förekommit i alla tider, och man måste ha full förståelse för att socialdemokraterna efter sin stora frammarsch ej ha mindre »rätt» än borgerliga till ledareposter. Vidare måste man karakterisera åtskilligt av det som yttras om politiska belöningar såsom en alltför förnäm underskattning av den duglighet, kunnighet och förmåga av överblick, som lång politisk fostran kan skänka; en jämförelse mellan t. ex. landshövdingar med politisk och administrativ proveniens ger sålunda alls icke något entydigt resultat. Å andra sidan måste systematiskt företagna politiska utnämningar oavvisligen öppna farliga perspektiv. Den nuvarande regeringens serie av direkta eller indirekta politiska utnämningar — ett slags kröningspengar, som utkastades till de behövande och bugande — uppfattades utan tvivel i vidaste kretsar som det allvarligaste avsteget på åratals från övlig återhållsamhet. På styrkan av denna allmänna reaktion kan regeringen ej gärna misstaga sig.

Man kan anknyta många reflexioner till denna reaktion. Vi skola endast ange några. Mellan den tidigare och den moderna reträttplatsföreläningen råder den väsentliga skillnaden, att förr bestämde den efterträdande, oftast politiskt olikfärgade regeringen över reträttposterna, medan i det aktuella fallet den sittande regeringen förhjälpit gamla kolleger till en god utkomst; tidigare fanns sålunda en viss garanti mot missbruk, för så vitt den nya regeringen ej genom någon Uriaskommendering ville göra sig kvitt en obehaglig motståndare, medan denna garanti nu felas.

Det är icke tillräckligt, om de utnämnda politikernas allmänna begåvning ej kan ifrågasättas; även deras lämplighet för själva den nya uppgiften måste vara oomstridd. Icke minst med tanke på Ädalshändelserna måste man i fråga om landshövdingeposterna oeftergivligt uppställa kravet på myndig pondus och självständig kraft; talar ryktet sant, skulle i Värmlandsfallet denna åsikt även haft inflytelserika anhängare i regeringen, ända till dess pressens förhandskritik gjorde det till en prestigesak att »knusa» oppositionen. Naturligtvis ha dåliga landshövdingar under alla tider förekommit. Man kan likväl tveka om det för hr

Vennerström skulle utgöra någon större glädje att sammanställas med den kollega, vid vilkens utnämning för något över hundra år sedan av den föredragande anfördes, att han »med detta lönebelopp syntes så mycket mera böra åtnöjas, som han, i tillförordnade statssekreterarens tanka, icke hade särdeles stora förtjänster att för detta ämbetes erhållande göra gällande, och genom utnämningen därtill således rönte ett stort bevis på Kungl. Maj:ts nåd och förtroende».

I sådana speciella verk som lotsstyrelsen åter måste praktisk sakkunskap vara ett över all diskussion höjt krav; vilken personlig självständighet och administrativ förfarenhet den nye generallotsdirektören än gjort sig känd för, måste man beklaga att detta krav vid utnämningen eftergivits, säkerligen till den nye chefens egen förundran och till synes blott för att ge en annan exminister ett ämbete, för vilket just det socialdemokratiska partiets elektorer endast för ett par år sedan ej ansågo honom kompetent. Denna ministeriella familjepolitik har till hela sin art gått vida över ramen för det politiska urval, som kan vara motiverat och ibland välbehövligt vid besättandet av högre poster i statsförvaltningen. Den kastar ett Tipstjänstskimmer över det politiska livet på höjderna, som kan stå dess anseende dyrt.

Återverkningen på förvaltningen av dylik nepotism ligga i öppen dag. Få politikerna ett slags företrädesrätt till chefsposterna, måste detta försämra rekryteringen till förvaltningen, vars löneförmåner redan i och för sig ej kunna verka attraherande. Vidare måste en överdriven politisering nu som under frihetstiden undergräva allmänhetens tilltro till verkens oavhängighet. Ytterligare måste den fresta ämbetsmännen att ställa sig in hos den riktning, som till synes äger de bästa utsikterna att få regera ofta och länge. Det vore visserligen en grov orätt att generalisera en sådan farhåga, men det vore lika oriktigt att blunda för det mänskliga i att befattningshavare följa dagens modeströmning, om detta skulle visa sig vara deras säkraste, kanske enda medel att i konkurrens med politiker inom eller utom förvaltningen vinna befordran till chefsställning. En sådan inre söndervittring av — låt oss kalla det — vår ämbetsmannakårs karaktärsfasthet skulle strida mot de dygder, som vi i Sverige hittills hyllat hos förvaltningens män och som kunna sammanfattas i tvenne egenskaper: självständig, saklig, orädd åsiktsbildning, parad med absolut lojalitet mot regeringsmaktens växlande innehavare. Vi kunna svårligen före-

ställa oss, att ens en socialdemokratisk regering skulle önska se ämbetsmännens karaktärsfasthet undergrävd och ersatt med räddhågad eller spekulerande inställsamhet. Ämbetsmannakåren själv skulle genom en sådan politisk servilism snart spoliera ingenting mindre än den aktning, som den trots vissa radikala missljud hittills åtnjutit i alla folklager.

»Ewiget kan ej bli det gamla.» Den moderna expansiva staten kan behöva nya institutioner och nya styrelseformer. I stället för att bygga till kan det vara mest praktiskt att bygga nytt. Konflikten mellan de gamla, på verkens oavhängighet byggda förvaltningsprinciperna och den genomdemokratiserade statens böjelse för folklig, obyråkratisk självförvaltning finnes latent. Effektivitetskravet har i vår tid starkare accentuerats och måste koordineras med det gamla rättssäkerhetskravet. Ämbetsverken äro in- tet självändamål utan ha endast sitt värde i den mån de i sitt samhälleliga tjänande förmå att gå i land med verkställandet av de grundläggande politiska besluten. Olika ansatser — alla er- inrande om frihetstiden utan att dock ännu ens tillnärmelsevis ha skapat något liknande dess förfall — ge vid handen, hurusom rågången mellan förvaltning och politik börjat utsuddas eller för- störas. Eftersom ansatserna ha sitt givna samband med välfärds- statens framväxt, ha de denna gång en annan förklaring än för tvåhundra år sedan och kunna därför bli svårare att hejda. Det är därför möjligt, att bevarandet av det fundamentalaste i vårt förvaltningsväsen, dess integritet, måste köpas till priset av vissa eftergifter. Sålunda kan lämpligheten bjuda att vissa emi- nent politiska materier handhas av politiserade organ, åtminstone under experimenttiden och innan en fast praxis hunnit utgestalta sig. Likaledes kunna principiella skäl tala för en viss återhåll- samhet vid anförstroendet av utredningsuppdrag åt verken. I bägge fallen skulle motsatsen kunna alltför starkt politisera ver- kens uppgifter och därmed öka en maktmedvetens regerings begär att förskaffa sig partibefryndade verkchefer. I förminskad skala skulle samma synpunkt t. o. m. kunna anläggas på fullmäktige- systemet, där detta är paritetiskt. Med samma utgångspunkt kan en politisering av statssekreterareämbetena i de fall, då regeringen anser sig ha behov av en politisk avdelningschef och dessutom verkligen äger tillgång till en kapacitet, icke blott vara försvarlig utan rent av att föredraga; överhuvud måste en departementschef förunnas rätten att välja sin främste assistent med stor frihet, så

mycket mera som de hittillsvarande politiska statssekreterarna ej hugnats med statliga reträttplatser. I spänningen mellan politik och förvaltning kunna sådana principiella eftergifter delvis försvaras redan med hänsyn till regeringsmaktens stegrade anspråk på styrka och rörelsefrihet; de kunna även bli oundvikliga såsom enda utvägen att rädda så mycket som möjligt av reala traditionsvärden hos förvaltningen själv. Men varje regering, som ej vill taga risken att jämna vägen för en ny frihetstid, måste vara medveten om sin plikt att gå varsamt fram. Härvid är ingen smittobärare farligare än regeringen. Just därför att vi kanske stå inför en ny politisk era och därför att oppositionen helt saknar makt att hindra inaugureringen av ett nytt system, får man hoppas att den sittande ministären själv betänker konsekvenserna av sina handlingar.

Icke utan förvåning har man kunnat iakttaga, att demokratiens enligt egna utsagor hängivnaste försvarare stå relativt likgiltiga till problemet om förvaltningens oavhängighet. I själva verket hör den beroende förvaltningen främst hemma i diktaturstater. Oavhängigheten måste vara omistlig i en folkstyrelse, som icke vill prisge rättssäkerheten, människornas känsla av trygg tillit till de verkställande organens opartiskhet, ämbetsmännens förvisning om att få avancera icke efter meriterna i politisk anpassningsförmåga utan efter »förtjänst och skicklighet». För att enligt svensk tradition vara fullvärdig fordrar demokratien en fast punkt hos staten mitt uppe i alla stormar. Den fasta punkten har varit förvaltningen men funnes ej hos en förvaltningskår, som ovanifrån eller inifrån inficerats och lik ett rö vajar för de politiska vindkasterna.